

Кабрус М.В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: **Гнедіна К.В.**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЗАРОБІТНА ПЛАТА» ТА ЇЇ ФУНКЦІЇ

Ключові слова: заробітна плата, основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, функції заробітної плати, винагорода.

Заробітна плата завжди була основним інструментом матеріального та стимулюючого механізму трудової діяльності працівників. Заробітна плата – один із найважливіших факторів, що визначають ефективність підприємства, оскільки продуктивність праці, якість виконаних робіт та задоволення працівників займаною посадою залежать від розміру заробітної плати та своєчасності її виплати. До того ж заробітна плата є основним доходом населення, базою утримання податку на доходи фізичних осіб, військового збору та нарахування єдиного соціального внеску.

На сьогодні не запропоновано єдиний комплексний підхід до визначення сутності заробітної плати. Підходи до трактування поняття «заробітна плата» наведено у Таблиці 1.

Розрізняють основну та додаткову заробітну плату. Основна заробітна плата – винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки), вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців [1]. Додаткова заробітна плата - винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці, вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій [1]. До інших заохочувальних та компенсаційних виплат належать виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, виплати в рамках грантів, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми [1].

Таблиця 1

Визначення поняття «заробітна плата»

Джерело/автор	Трактування поняття
Закон України «Про оплату праці»	Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].
Севастьяненко К.О.	Заробітна плата – це винагорода, як правило, у грошовому вираженні за вже виконану роботу з дотриманням умов, сформульованих у нормах про оплату праці [2].
Машевська А.А.	Заробітна плата – це ціна, якою оцінюється праця робітника, що повинна бути виражена тільки в грошовому еквіваленті, і стимулювати до високих результатів, а також виступає одним з елементів витрат виробництва [3].
Варламова І.С.	Для працівника заробітна плата – це головна стаття його особистого доходу, засіб відтворення та підвищення добробуту [4].
	Для роботодавця заробітна плата – це значна частина витрат, які входять до собівартості продукції [4].

Джерело: складено автором на основі [1-4]

Для кращого розуміння сутності заробітної плати варто розглянути її функції. Вчені виділяють чотири основні функції заробітної плати: відтворювальна, стимулююча, регулююча та соціальна [4].

Відтворювальна функція полягає у відтворенні робочої сили та є засобом залучення людей до праці. Реалізує відтворювальну функцію держава, шляхом встановлення

прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати. Стимулююча функція заробітної плати полягає у забезпеченні продуктивності та якості праці шляхом встановлення розміру заробітної плати залежно від складності роботи, професійних якостей працівника та результатів його праці. Регулююча функція полягає в тому, що заробітна плата є засобом розподілу робочої сили за регіонами та галузями відповідно до потреб та інтересів самих працівників та з урахуванням ринкової кон'юнктури. Соціальна функція заробітної плати забезпечує соціальну рівність та усунення дискримінації в оплаті праці, шляхом встановлення рівної заробітної плати за однакову працю. Також соціальна функція полягає у забезпеченні соціального страхування працівників шляхом щомісячних відрахувань із заробітної плати до соціальних фондів, з метою здійснення страхових виплат в разі настання страхових випадків [4]. Деякі науковці виділяють ще оптимізаційну, структурну, захисну та вимірювально-розподільчу функції.

Проаналізувавши визначення заробітної плати з різних джерел та її функції, можемо зробити висновок про те, що заробітна плата – це ціна виконаної працівником роботи, винагорода за більш складну роботу, високі результати праці, професійні якості, а також гарантія соціального захисту працівника, що включає матеріальне забезпечення у разі настання страхових випадків.

Список використаних джерел: 1. *Про оплату праці:* Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР: станом на 1 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> 2. *Севастьяненко К.О.* Оплата праці: соціальний, економічний і правовий аспекти. *Право і суспільство.* 2018. № 5. С. 110-114. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/5_2018/part_1/21.pdf 3. *Машевська А.А.* Економічна сутність та підходи до визначення «Заробітна плата». *Молодий вчений.* 2021. № 4 (92). С. 308-313. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-66> 4. *Варламова І.С.* Проблеми обліку заробітної плати на підприємстві та напрями його вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки.* 2019. № 34. С. 135-139 URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-34-29>

УДК 657

Костюченко І.А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: **Гнедіна К.В.**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ОБЛІК ВИДАТКІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Ключові слова: облік, видатки, бюджетна установа, касові видатки, фактичні видатки, поточні видатки.

Видатки державного бюджету представляють собою ефективний механізм регулювання економічних та соціальних процесів. Видатки бюджетних установ – це сума коштів, яка призначена для реалізації певних програм та заходів, передбачених у кошторисі – основному плановому та фінансовому документі, який визначає конкретні цілі, обсяг та поквартальний розподіл коштів. Видатки класифікують за різними ознаками:

- за джерелами покриття;
- за обліком виконання кошторису;
- відповідно до бюджетної класифікації видатків і кредитування бюджету;
- за порядком відображення у формах фінансової звітності та обліку [1].

Видатки бюджетних установ залежно від джерел покриття поділяються на видатки загального та спеціального фондів. Видатки, що здійснюються за кошти загального фонду, називають видатками, які фінансуються з основного обсягу коштів бюджету та призначені для забезпечення поточного функціонування установи, включаючи виплату заробітної плати, видатки на утримання, закупівлю матеріалів і послуг [2].

Видатки із спеціального фонду бюджетних установ - це видатки, що фінансуються за рахунок окремих джерел або призначені для конкретних програм чи проектів, які не входять